

از: دکتر جمشید نبوی
استادیار گروه علوم سیاسی دانشگاه تهران

مختصری درباره زندگی نامه مائوتسه تونگ

تأثیر شخصیت رهبران، خاصه آنانکه مدتی طولانی زمام امور کشور را بدست دارند، در سرنوشت ملت‌ها - که پیروان کارل مارکس منکر آنند - از جمله مباحثی است که سخن در پیرامون آن بسیار رفته است و چه بسا افکار و تصمیمات یکی از این رهبران مسیر تاریخ را تغییر داده است.

یکی از رهبران کنونی جهان که تأثیر شخصیت او در تحولات سیاسی سنوات اخیر غیر قابل انکار است مائوتسه تونگ میباشد.

اهمیت نقش مائو در جریانات پس از جنگ دوم جهانی از دو جهت است:

چین بتدریج در جامعه بین‌المللی ارج و مقامی خاص بدست آورده است تا آنجا که امروز دو ابر قدرت جهانی یعنی ایالات متحده آمریکا و شوروی، که زمانی منحصراً دو قطب قدرت بشمار میرفتند، دیگر نمیتوانند بدون در نظر گرفتن واکنش‌های احتمالی چین تصمیمات مهمی اتخاذ نمایند. بهترین دلیل صدق این مدعی آنکه رئیس جمهور آمریکا و همکاران نزدیک وی تقریباً بطور مستمر و مداوم با جمهوری خلق چین در تماس بوده و در مورد بسیاری از مسائل با این قدرت جهانی تبادل نظر مینمایند. دیگر آنکه بدون تردید، جمهوری خلق چین، یعنی این قدرت بزرگ آسیائی که از پرجمعیت‌ترین کشورهای جهان بشمار می‌آید، عملاً توسط مائوتسه - تونگ اداره میشود و در اغلب مسائل مهم داخلی و خارجی تصمیم نهائی را این رهبر با تجربه که علاوه بر داشتن سمت ریاست کمیته مرکزی حزب، از اعتبار و نفوذ

معنوی فراون نیز برخوردار است، مستقیماً اتخاذ مینماید.

باشناسائی رسمی جمهوری خلق چین از طرف دولت شاهنشاهی و برقراری روابط سیاسی بین طرفین و مخصوصاً مسافرت علیاحضرت شهبانوی ایران به چین و استقبال و پذیرائی بی سابقه‌ای که از معظم‌ها بعمل آمد، مبانی دوستی بین این دو ملت کهن که طی قرون متمادی روابط و علائقی خاص داشته‌اند استوار گردیده است و بهمین جهت آشنائی بیشتر با جمهوری خلق چین و اوضاع و احوال کنونی آن برای علاقمندان بمسائل سیاسی لازم بنظر میرسد.

با در نظر گرفتن اهمیت نقش مائو در تاریخ معاصر چین، چه قبل از استقرار حکومت جمهوری خلق و چه پس از آن، و اینکه سرنوشت بیش از هشتصد میلیون نفر مردم این سرزمین پهناور عملاً در دست این رهبر کهنسال قرار دارد، مناسب بنظر میرسد که طی این مقال شرح احوال و زندگی مائوتسه تونگ باختصار ذکر گردد.

باشد که ضمن توجیه موقعیت واقعی و تأثیر این شخصیت معروف در جریانات سیاسی نیم قرن اخیر چین، بعضی از مسائل و رویدادهای کشور مزبور خاصه سیر پیشرفت و تحول نهضت انقلابی و حوادث مربوط به آن نیز تا حدرد امکان روشن گردد.

ایتک رویدادهای زندگی مائوتسه تونگ به ترتیب تاریخ:

۱۸۹۳ - مائو در ۲۶ دسامبر سال ۱۸۹۳ در دهکده رمشائوشان واقع در منطقه هونان متولد شد. در آن زمان حکومت وقت چین، یعنی امپراطوری مانچو، در تشنج و هرج و مرج بسر می‌برد. از آغاز قرن نوزدهم قدرتهای استعماری به عناوین مختلف بحکومت ضعیف مانچو، که از قرن هفدهم بر سرزمین عظیم چین حکومت می‌نمود تحمیلات و اجحافتاتی نموده بودند.^۱

۱- Chesneau -J- Bastid -A- *La Chine des guerres de l'opium à la guerre Franco-chinoise* Hatier universite - Paris-1965

۱۹۰۶ - در سال ۱۹۰۶ مائو مدرسه را برای کار کردن در مزرعه خانوادگی ترك نمود و در سال ۱۹۰۷ با اولین همسر خود ازدواج کرد. در اینجا لازم بتذکر است که پدر مائو در زمان تولد وی زارعی فقیر بود که بعدها با استفاده از موقعیت زمانی و مکانی و هرج و مرج موجود توانست با زیرکی وضعیت مالی خود را سر و صورتی دهد تا بحدی که تدریجاً وارد طبقه کشاورزان مرفه و خرده بورژوا گردید.

۱۹۱۱ - در تابستان ۱۹۱۱ مائو جوان با موفقیت دوران دبیرستان هیانگ هیانگ را پیاپی رساند و پس از کوتاه کردن موهای بلندی که بصورت دم در پشت سرداشت زندگی مستقل خود را عملاً آغاز نمود. عمل بریدن موهای بلند نشانه نوعی آزادمنشی بود، زیرا طبق سنن چین داشتن موهای بلند در پشت سر نشانه احترام بر سوم قدیمی و ضمناً اعلام وابستگی به مالک یا صاحب منصب محلی بود و جوانان چینی برای نشان دادن استقلال عمل و فکر خود مبادرت به کوتاه نمودن این موها و قطع رابطه با نظام قدیم می نمودند. مائو نیز به پیروی از سنت سزبور پس از بریدن موهای خود وارد ارتش انقلابی شد. در ۲۲ اکتبر ۱۹۱۱ پس از وقوع شورش در سربازخانه چانگ شا امپراطوری چند صد ساله مانچو فرو ریخت و چین به دوران معاصر پا گذاشت. در این زمان مائو به عنوان سرباز در ارتش انقلابی نقش بسیار کوچکی در از بین بردن نظام قدیمی داشت.

۱۹۱۲ - در سال ۱۹۱۲ مائو پس از خروج از ارتش مدتی در مدرسه تجارت تحصیل نمود و سپس بمدت شش ماه در اولین مدرسه متوسطه هونان مشغول به تحصیل شد. مائو مدتی در میان دانشجویان چانگ شا اقامت ورزید و در این مدت وقت خود را صرف مطالعه ترجمه های چینی آثار ادبی و سیاسی غربی موجود در کتابخانه شهر نمود. در این هنگام وضع سیاسی چین کمافی السابق دستخوش هرج و مرج بود و جمهوری نوظهور نتوانسته بود ثباتی برقرار نماید. در این زمان ژنرال بنام یوان شیش کای آرزوی جلوس بر تخت امپراطوری را در سرمی پروراند.^۲

۱۹۱۳ - مائو در آغاز سال ۱۹۱۳ وارد دانشسرای عالی شد. از گزارشاتی که در دست است چنین برمی آید که او بمطالعه تاریخ و جغرافیا و فلسفه توجه خاصی مبذول داشته و حال آنکه در زمینه ریاضی و زبانهای خارجی ضعیف بوده است.

۱۹۱۵ - در ۱۹۱۵ مائو بصورت مداوم به مطالعه روزنامه «جوانان جدید» می پرداخت. این جریده توسط متفکری بنام چن توهسیو منتشر می شد که می توان او را از اولین مارکسیست گرائیان چینی نامید و چنانچه بعداً خواهیم دید از رهبران حزب کمونیست چین گردید.

۱۹۱۶ - در ۱۹۱۶ مائو اولین مقاله خود را علیه دیکتاتور جدید یعنی یوان شیش کای نوشت^۲. در نتیجه موقعیتی در میان دانشجویان بدست آورد و در ۱۹۱۷ بویاست انجمن دانشجویان انتخاب شد. در همین سال با دانشجوی دیگری بنام لی لی سان آشنا شد که بعدها در حزب کمونیست چین موقعیت حساسی بدست آورد. در پایان ۱۹۱۷ بود که اولین مقاله مائو تحت عنوان «مطالعه ای در باب تربیت بدنی» در نشریه جوانان جدید بچاپ رسید^۳.

۱۹۱۸ - در آوریل ۱۹۱۸ مائو و دوستانش به پایه ریزی انجمنی به نام «جمعیت شهروندان جدید» پرداختند و در اوقات فراغت به ایراد سخنرانی برای کارگران و کارمندان جزء مشغول شدند. مائو دانشسرا را در ماه مه ۱۹۱۸ ترك کرد و در حالیکه دوستان وی عازم کشورهای خارج بودند او در پی یافتن محلی بود که بتواند در آنجا به تحصیل خود ادامه دهد. در سپتامبر ۱۹۱۸ مائو به پکن وارد شد و بعنوان کمک کتابدار در دانشگاه پکن مشغول بکار گردید. در این محل با استادی بنام یانگ چانگچی آشنائی حاصل کرد و بدانگونه که بعداً از اظهارات خود او خواهیم دید شدیداً تحت تأثیر افکار این استاد قرار گرفت. مائو هنگام کار در دانشگاه اغلب به مطالعه آثار نویسندگان آمارشیست نظیر کروپوتکین ویا کونین

برای یافتن متن کامل تمام نوشتههای مائو

۲- Schram -S- *La Pensée de Mao-Tsé-Tung* Colin-Paris-1972

۳- Ibid-Pg. 178

می پرداخت و همچنین به آثار تولستوی علاقه خاصی نشان می داد.

۱۹۱۹ - در سال ۱۹۱۹ مائودر مدرسه ابتدائی هسیویی مشغول تدریس شد. در این هنگام مرگ مادر ضربه شدیدی بروح او وارد ساخت. در ماه مه همین سال مائو شاهد وقایع «نهضت چهارمه ۱۹۱۹» گردید. اینک لازم است دیگر بار نظری به موقعیت سیاسی چین در آن دوره بیاندازیم. در دنباله وقایع جنگ جهانی اول آنها. در نتیجه تجاوزات ممالک غربی و ژاپن به چین افزایش یافته بود. برخلاف تصور متفکرین لیبرال چینی در مذاکرات ورسای به درخواست های چین کوچکترین توجهی نشد، اگرچه متفکرین چینی امید داشتند که با در پیش گرفتن رویه دموکراسی سیاسی مشکلات ملی و بین المللی خود را حل کنند، لیکن ممالک غربی با حمایت از هدف های استعماری ژاپن این امید را قطع کردند و لهذا می توان گفت این عمل غرب باعث شد تا در جمهوری نوظهور چین به طرز هولناکی واکنش کاملاً ضد غربی ایجاد گردد.

در ۱۴ ژوئیه همان سال مائو بعنوان سردبیر مجله «هفتگی رودخانه هیانگ» سبادت به نوشتن مقالاتی بزبان عامیانه نمود. در این مورد لازم به توضیح است که این تغییر نگارش اهمیت بسیار داشت زیرا در اجتماع سنتی چین دوزبان موجود بود^۶ زبان وادیاتی که طبقات تحصیل کرده و حاکمه از آن استفاده می نمودند^۷ و برای عامه نامفهوم بود و در واقع وسیله ارتباط و تبادل افکار طبقه حاکم یشمار می رفت، و زبان دیگر وسیله مکالمه و نگارش تحصیل کرده های طبقه پائین و مردم عامی بود. مائو با تغییر سبک نگارش خود در واقع عملاً وابستگی خویش را به

۵- Gernet. *Le Monde Chinois*- Livre 10 Chpt-I- Colin- Paris-Bastid- Bergere- Chesneaux- *La Chine de la guerre Franco- chinoise à la fondation du P.C.* 1885-1921- Chpt. 6 p-179-197

Hatier universite-Paris- 1972

۶- Alleton- *L' Ecriture chinoise* P.U.F. -Paris

۷- Mandarin

طبقه عامی مردم نشان می‌داد. با استفاده از این سبک بود که مائو مقاله «اتحاد بزرگ مردم» را برشته تحریر درآورد^۸. مائو مقالات دیگری نیز در هفته نامه هسین هونان نوشت که آنها را نیز بمانند «هفتگی رودخانه هیانگ» توقیف کردند.

۱۹۲۰ - در سال ۱۹۲۰ بود که مائو پس از بازگشت به پکن دست بکار مطالعه نوشته‌های مارکس، انگلس و تروتسکی گردید و در همان زمان بریاست قسمت مدارس ابتدائی دانشسرا منصوب شد. در این زمان مائو در محل دانشسرا یعنی در شهر چانگشای به تشکیل گروه‌های مارکسیست مبادرت کرد و با تأسیس «کتابخانه نرهنگ» در توسعه و نشر افکار سوسیالیسم کوشید. در اوت ۱۹۱۹ به ابتکار مائو گروهی برای مطالعه مسائل شوروی تشکیل شد و اندکی بعد بعضی از همفکران مائو در این گروه جهت تکمیل معلومات خود عازم مسکو شدند. برای روشن شدن وقایع بعدی کافی است متذکر شویم که یکی از این افراد شخصی بنام لیوشائوچی بود. در پایان سال ۱۹۱۹ مائو «جوانان سوسیالیست شانگشای» را بنیاد نهاد.

۱۹۲۱ - سال ۱۹۲۱ در تاریخ چین نقطه عطفی بشمار می‌رود زیرا در این سال بود که اولین کنگره حزب کمونیست چین تشکیل جلسه داد^۹. مائو یکی از نمایندگان این کنگره بود و توسط سایر نمایندگان بعنوان دبیر انتخاب شد. در اوت ۱۹۲۱ مائو بعنوان دبیر منطقه حزب، مدرسه خودآموزی بنام «عصر جدید» بوجود آورد. در همین اوقات مائو مقاله‌ای بنام «نفوذ خارجی رهبر دسته‌های نظامی و انقلاب» چاپ نمود. در اکتبر ۱۹۲۱ مائو برای دومین بار ازدوج کرد و از همسر خود یانگ کای هوئی دارای یک پسر و یک دختر گردید. در پایان همان سال در میان کارگران معدن آن‌یوان سلول حزب کمونیست را بوجود آورد.

۸ - La Pensee De Mao-Tse-Tung-op.cit.pg 198

۹ - Guillermaz -. *Histoire du Parti Communiste Chinois* - 1921-1949

قبل از اینکه شرح حال مائو را ادامه دهیم لازم است نظر دیگری به اوضاع داخلی سرزمین چین بیفکنیم. در شهر پکن جمهوری در حال احتضار سعی داشت قدرت سیاسی خود را در محدوده بسیار کوچک خویش مستقر نماید در حالیکه در جنوب چین در شهر کانتون جمهوری دیگری بریاست متفکر لیبرال سون یات سن می کوشید چین را به دموکراسی سیاسی برساند. در حاشیه این دو قدرت محلی تعدادی فرمانروا، حکمران، نظامی و یاغی محلی هریک علمی افراشته بودند و از موقعیت خود کمال استفاده را می بردند. مجموعه این اوضاع هرج و مرجی بوجود آورده بود که بعداً در تاریخ معاصر چین بنام دوران «فرمانروایان جنگ» نامیده شد.^{۱۰}

۱۹۲۲ - در ۱۹۲۲ مائو مرکز کارگران آن یوان را بدوست قدیمی خود لی لی سان سپرد و از شرکت در دومین کنگره حزب کمونیست که در ماه ژوئیه همان سال تشکیل شد خودداری نمود. در اوت این سال کنگره به همکاری با نهضت ملت خواه سون یات سن یعنی کوامین نانگ تصمیم گرفت. در اینجا توضیح این نکته لازم است که، صرف نظر از جزئیات در فلسفه سوسیالیسم و سپس لنینیسم مسئله همکاری یا مخالفت با نهضت های ملت خراب بسیار پیچیده است. بهمین جهت اغلب تصمیمات متخذه در این دوران مبهم و گاه متناقض بنظر می رسند.

در دومین کنگره زحمتکشان شرق در ۱۹۱۸^{۱۱} و سپس هنگام بوجود آمدن اولین انترناسیونال کمونیست در ۱۹۱۹ تصمیم گرفته شد که در سالک عقب افتاده، احزاب کمونیست در دوران اولیه مبارزات خود با نهضت های ملت خواه همقدم و هم رزم شوند تا موفقیتشان در مقابل استعمار سریعتر باشد^{۱۲} این تصمیم توسط کمیترن، با سازمان انترناسیونال کمونیست، در چین بدین صورت متجلی گردید که به حزب کمونیست چین

۱۰ - *La Chine de La guerre Franco Chinoise* à . . . - op.cit... Chpt.

4 pg. 120-169

۱۱ - Nabavi - D - *Histoire des Relations de l'Iran et de l'union Sov*

titilue 1914-1967. These de Doctorat - U.L.B. - Bruxelles 1968

۱۲ - *La Pensee de Mao-Tse-Tung* - op. cit - pg. 245

دستور داده شد با نهضت کواومین تانگ از در همکاری وارد شود. مائو از ابتدا با این نظریه مخالف بود، لیکن در آن هنگام بدو اهمیتی داده نمی شد و موقعیتی نداشت نتوانست نظریه خود را اعلام نماید. اما در عوض با همکاری دوست دیرین خود لیوشائوچی ترتیب اعتصاب کارگران معدن در آن یوان را داد. در پایان سال ۱۹۲۲، مائو پس از استعفا از ریاست قسمت ابتدائی مدارس دانشسرا بریاست اتحادیه سندیکاهاى هونان انتخاب گردید.

۱۹۲۳ - مائو در آغاز سال ۱۹۲۳، تحت تعقیب قرار گرفت و مجبور به ترك هونان گشت. رهبر آینده چین به شانگهای وارد شد و در ژوئن آنسال در سوئین کنگره حزب شرکت نمود. در همین کنگره مائو عضویت کمیته مرکزی انتخاب شد و اگرچه اصولاً با همکاری حزب کمونیست و کواومین تانگ مخالف بود با وجود این مأموریت یافت که به شانگهای مسافرت نماید. در سپتامبر فرستاده کمیترن یعنی بورودین از طرف مسکو برای نظارت بر فعالیت حزب کمونیست چین وارد کانتون شد. همزمان با ورود این فرستاده، رهبر آینده کواومین تانگ که ژنرال جوانی بنام چیان کای چک بود برای مطالعه سازمانهای حکومتی شوروی وارد مسکو گردید. در پایان سال مائو بعنوان ناظر در اولین کنگره کواومین تانگ که در کانتون تشکیل شد شرکت نمود.

۱۹۲۴ - در ۱۹۲۴ بعلت اتخاذ «سیاست جدید همکاری»، مائو عضویت علی البدل کمیته مرکزی کواومین تانگ انتخاب شد ولی ظاهراً بهیچوجه با هم‌زمان موقت خود همفکری نداشت. در نوامبر ۱۹۲۴ مائو راه جدیدی در پیش گرفت. به این معنی که با وجود اینکه از بیماری رنج می برد به منطقه هونان بازگشت و دست به تشکیل نهضت دهقانی زد. در واقع از این تاریخ ببعداست که مائو متوجه میشود که آینده نهضت انقلابی چین بر طبقه دهقان باید متکی باشد و این برخلاف اصول بلشویزم بود که منحصرأ به طبقه کارگر شهرنشین اتکاداشت.

۱۹۲۵ - در ۱۹۲۵ با عدم شرکت در چهارمین کنگره حزب کمونیست، مائو بی‌علاقگی خود را نسبت به این سازمان دست نشانده مسکو و فرضیه‌های مطروحه

توسط رهبران حزب عملاً نشان داد. باردیگر بدلیل صدور دستوری از طرف فرماندار هونان برای توقیف وی، مائو از این منطقه خارج شد و به کانتون رفت. در ماه اوت مائو در مدرسه « تربیت مدیران سازمان دهنده نهضت دهقانی » شروع به تدریس کرد و به سمت دبیر بخش تبلیغ حزب منصوب شد و ضمناً سردبیری « هفته نامه سیاسی » را عهده دار گردید. در پایان همان سال مائو شاهد شکست اعتصاب کارگران آن یوان بود و در دومین کنگره کواومین تانگ شرکت نمود.

۱۹۲۶ - در ۱۹۲۶ باردیگر مائو به سمت قبلی خود در کمیته مرکزی اجرایی کواومین تانگ منصوب شد و در ماه مارس پس از بازگشت به شانگهای رهبری قسمت دهقانی حزب کمونیست را بعهده گرفت و مقاله ای بنام « تجزیه و تحلیل طبقات در اجتماع چین » برشته تحریر درآورد. ۱۳ در مارس ۱۹۲۶ مائو شاهد کودتای چیانگ کای چک بود. لازم بتذکر است که پس از برگ رهبر نهضت ملت خواه یعنی سون یات سن، ژنرال چیانگ کای چک با کنار زدن رقبای خود زمام امور حزب کواومین تانگ را در دست گرفت. این شخص بواسطه مطالعات و شناختی که از سازمانهای سیاسی ژاپنی و روسی داشت این حزب را بصورت سازمانی نیمه نظامی درآورد و توانست در اندک مدتی از این حزب یک نیروی سیاسی قوی بسازد. چنان که برخلاف میل خود و فقط بدلیل خواست سون یات سن و ادار به همکاری با کمونیست ها شده بود در این زمان باطمینانی که از اقتدار و قدرت خود داشت دست به کودتایی زد که هدف آن مقابله با همزمان کمونیست خود بود. این کودتا منجر به کشتار عظیمی در شهرهای تحت اختیار و قدرت «ملت خواهان» گردید. مائو که از این کشتار جان سالم بدر برده بود به کانتون بازگشت و رهبری مدرسه «تربیت مدیران سازمان دهنده نهضت دهقانی» را بعهده گرفت و ضمناً به آموزش مسائل دهقانی در محافل مختلف پرداخت. در ماه ژوئن چیانگ کای چک که موقتاً از جانب کمونیست ها آسوده خاطر شده بود قوایی را برای حمله به حکومت مرکزی پکن آماده ساخت و عازم شمال گردید. در ماه

اکتبر مائو که در شانگهای بود مسئولیت مسائل دهقانی را در داخل حزب بعهده گرفت و در پاییز همان سال اولین قصیده خود را سرود. در پایان سال مائو شاهد به ثمر رسیدن فعالیت‌های خود در زمینه انقلاب دهقانی بود زیرا که نماینده دهقانان در چانگ‌شای اولین کنفرانس خود را برگزار نمودند و در نقاط مختلف چین کشاورزان دست‌بکار تصاحب و تقسیم اراضی مالکان شدند.

۱۹۲۷ - در آغاز سال ۱۹۲۷ مائو برای سرکشی به نهضت دهقانی دست - پرورده خود به نقاط مختلف هونان مسافرت نمود و در ۱۵ مارس گزارشی درباره نهضت کارگری تدارک دید و ضمناً بدنبال سیاست «همکاری با کواومین تانگ» در مباحثات کمیته مرکزی این حزب شرکت نمود^{۱۴}. در این زمان در منطقه هونان، که نهضت کمونیست بیشتر از دیگر نقاط مورد استقبال قرار گرفته بود، توسط مقامات محلی تبلیغ اقدامات ضد کمونیست آغاز گردید و بهمین جهت بار دیگر دستور توقیف مائو صادر شد. در آوریل ۱۹۲۷ مجدداً چیانگ کای‌چک علیه کمونیست‌ها دست‌بکار شد و کشتاری عظیم در شانگهای ترتیب داد و در نتیجه بنا بدستور کمینترن در پنجمین کنگره حزب کمونیست دبیر کل جدیدی بنام چن توهسیو انتخاب شد. در ماه مه مائو توسط اکثریت کنگره، که اقدامات وی را در زمینه نهضت دهقانی تأیید نمی‌کردند، مورد توییح قرار گرفت ولیکن بعلت موقعیتی که در میان دهقانان بدست آورده بود پس از کوتاه مدتی به ریاست‌سندیکای دهقانان منصوب شد. در ماه ژوئیه کواومین تانگ که به نقش‌واهمیت مائویی برده بود دستور توقیف وی را صادر نمود. این تاریخ ضمناً پایان سیاست همکاری نهضت کمونیست و کواومین تانگ است و هریک از این دو قدرت سیاسی از آن پس در صدد برآمدند که در جبهه‌های مخالف یکدیگر برای کسب آراء و اعتماد مردم چین وارد مبارزه شوند. در ماه مه بار دیگر

۱۳- *Histoire du Parti Communiste Chinois op. cit*

در مورد مجادلات و مباحثات مربوط به موقعیت مائو فصل‌های مختلف در این کتاب موجود

مائو توسط حزب بدلیل ایجاد تشنج در میان دهقانان تویخ شد. ولی بدلائلی که قبلاً گفته شد مأموریت پیدا نمود که یک شورش دهقانی در منطقه هونان و چیانگ‌هی ترتیب دهد. مائو در اسرع وقت دست بکار شد و ارتشی مرکب از چهار لشکر کارگر و دهقان آماده نمود. در سپتامبر ۱۹۲۷ مائو توسط مأمورین کواومین تانگ دستگیر شد اما موفق بفرار گردید. سپس مائو در منطقه چیانگ کانگ‌شان اولین پایگاه کمونیستی را بوجود آورد ولیکن در شورش که بعداً به نام «شورش حاصل برداری پائیز»^{۱۰}، نامیده شد موفق نگردید و در نتیجه از اداره سیاسی حزب اخراج شد. از این پس مائو جدا از فعالیت‌های حزب کمونیست رسمی چین وارد مبارزه گشت و بهمین جهت بعنوان یاغی و بدعت‌گزار مورد انتقاد و سرزنش رهبران حزب قرار گرفت. در این هنگام در داخل حزب نیز تغییراتی رخ داد و روش همکاری با ملت‌خواهان، که طبق او امر مسکو مدتها رهبران حزب کمونیست از آن پیروی می‌نمودند و به روش چوچیوپای مشهور بود، کنار گذاشته شد. برخورد میان مائو و رهبران حزب کمونیست رسمی چین تا حد خیلی زیادی انعکاسی بود از برخوردی که میان اندیشه دهقان طلب‌مائو و نظریات کمونیزم جهانی کمینترن رخ داده بود. طوریکه در کتاب معروف فاتحان بقلم مالرو آمده است، کمینترن، یعنی در واقع دستگاه بسط و توسعه کمونیزم جهانی، تحت او امر صریح استالین، چندین بار سعی نمود که مائو را براه مورد نظر مسکو هدایت نماید و هر بار باشکست مواجه شد.

بعقیده بسیاری از چین‌شناسان امروزه این برخورد میان مائو و کمینترن را میتوان حتی دلیلی بر آن دانست که مسکو مایل نبود که نهضت دهقانی مائو موفق شود. طوریکه بعداً خواهیم دید در بسیاری از موارد دستورات غلط کمینترن و تحمیل اراده این سازمان باعث گردید که نهضت کمونیست در چین باشکست‌های بزرگی روبرو شود.

چین‌شناسان متفق‌النظر هستند که یکی از دلائل برخورد‌های امروزی چین

وشوروی خاصه‌ای است که مائو از تحمیلات و اشتباهات کمینترن دارد.

۱۹۲۸ - سال ۱۹۲۸ با موفقیت قوای پارتیزان مائو به رهبری چوته ولین پیائو در تصرف شهر چن‌چو آغاز شد و در آوریل همان سال با ادغام گروه‌های مختلف نظامی چهارمین ارتش سرخ بوجود آمد^{۱۶}. چیانگ کای‌چک که توانسته بود در شهرهای مختلف نهضت کمونیست را بجاک‌وخون بکشد متوجه ظهور مائو و خطر ارتش وی گردید و در مه ۱۹۲۸ حمله‌ای به پایگاه نظامی مائو در چیگ کانگ شا برد که باشکست مواجه گردید. در همان ماه مائو در کنفرانس مائوپینگ به سمت دبیر کمیته مخصوص انتخاب شد. ضمناً لازم به تذکر است که در این زمان رهبر آینده چین که دیگر امیدی به موفقیت حزب کمونیست رسمی چین نداشت و گذشته از آن توسط این سازمان طرد و عزل شده بود اقدام به تشکیل نهضت جدیدی نمود که کنفرانس فوق‌الذکر را می‌توان از اولین قدم‌های وی در راه جدید دانست. در ماه ژوئیه باردیگر قوای کواومین تانگ حمله‌ای به مائو برد ولیکن این بار هم موفق نگردید. هم‌زمان با این حمله، حزب کمونیست چین در مسکو ششمین کنگره خود را تشکیل داد. مائو در ماه اکتبر مقاله دیگری بنام «چرا قدرت سرخ می‌تواند در چین وجود داشته باشد»^{۱۷} نگاشت و در پائیز همان سال دومین قصیده خود را سرود. در پایان سال برای بار سوم قوای چیانگ حمله نافرجاسی به پایگاه مائو برد. ۱۹۲۹ - سال ۱۹۲۹ برای مائو پر از شکوه و موفقیت بود، چه در ابتدا ارتش سرخ منطقه چینگ هسی و فوجین شرقی را متصرف می‌شود و در ماه مارس با همکاری چرتیه شهر تینگ‌چو را اشغال نمود. در آوریل مائو بار دیگر بر سر مسئله استراتژی مبارزه انقلابی با رهبر حزب کمونیست یعنی لی‌لی‌سان وارد مبارزه گردید. بطور خلاصه بحث بر سر مسئله استفاده از نیروی دهقانی بود چون در حالیکه حزب کمونیست رسمی چین طبق تعالیم مسکو اعتقاد به شورش کارگران در داخل

۱۶- Rhoads-E- *The Chinese Red Army* - Harvard-1966.

۱۷- *La Pensee de Mao-Tse-Tung*. op. cit-pg. 319.

شهرها داشت، مائو به دلیل تجربیات حاصله تنها راه موفقیت را در آماده نمودن دهقانان و محاصره شهرهای بزرگ توسط ارتش دهقانی میدانست. در ماه نوامبر مائو با تصرف شانگهانگ صحت گفته‌های خود را ثابت نمود و در ماه دسامبر کنفرانس کوتین گزارش مائو را تحت عنوان « درباره اصلاح عقاید نادرست در داخل حزب» تایید کرد. در واقع از این تاریخ به بعد گروهی در داخل نهضت کمونیست به اهمیت مائو و صحت نظرات وی پی برده بودند و رهبر آینده چین راه ترقی در داخل حزب را در پیش گرفته بود.

۱۹۳۰ - سال ۱۹۳۰ برای رهبر آینده چین سال پر درد و رنجی بود. زیرا اگرچه در ماه فوریه مائو به سمت کمیسر سیاسی اولین ارتش سرخ منصوب شد^{۱۹} و در منطقه جنوب غربی چیانگ سازمانهای حکومتی شورائی بوجود آورد ولی در ژوئیه همان سال همسر دوم مائو یعنی یانگ کای هوی و خواهر مائو توسط قوای کواومین تانگ بقتل رسیدند و پسر مائو ناپدید گردید. در اکتبر ۱۹۳۰ مائو در استان چیانگ هسی اولین حکومت شورائی را بوجود آورد و در نتیجه این منطقه در محاصره چیانگ کای چک قرار گرفت. در پایان همان سال مائو همسر سوم خود هوتسوجن را اختیار نمود.

۱۹۳۱ - در ابتدای سال ۱۹۳۱، پس از تشکیل چهارمین جلسه عمومی کمیته مرکزی حزب کمونیست چین و بوجود آمدن دفتر مرکزی مناطق شورائی، مائو، چون لای، چوتسه و هسیانگ یونگ از اعضاء آن گردیدند^{۲۰}. در واقع این انتصاب نشانه پیشرفت مائو در داخل حزب کمونیست بود. مائو از این پس به تدریج مراحل ترقی را پیمود بطوریکه در پایان مبارزات انقلابی در راس حزب

۱۸ - Ibid

۱۹ - از زمان انقلاب اکتبر ۱۹۱۷ و بخصوص در دوران جنگ داخلی (۱۹۱۸-۱۹۲۱) در نظام‌های سوسیالیست رسم بر این بود که برای نظارت بر اوئش و بخصوص فرماندهان نظامی حزب کمونیست کمیته‌های سیاسی را مأمور میکرد که بر واحدهای مسلح از نقطه نظر سیاسی نظارت نمایند.

۲۰ - *Histoire du Parti Communiste Chinois - op. cit.*

کمونیست چین قرار گرفت . در فوریه و آوریل ۱۹۳۱ چیانگ کای چک مبادرت به محاصره منطقه ای نمود که مائو در آن موقعیت نظامی ، سیاسی و اجتماعی مستحکمی بدست آورده بود . بار دیگر در سپتامبر همان سال برخوردی میان مائو و مرکز موقت حزب کمونیست که به رهبری چین یانگ هسین اداره می شد رخ داد . در نوامبر اولین کنگره سوویت ملی در جوی چین تشکیل شد و در نتیجه مائو ریاست حکومت شورائی ملی انتخاب گردید.^{۲۱}

۱۹۳۲ - از آغاز سال ۱۹۳۲ بمدت نه ماه چیانگ کای چک منطقه تحت اختیار مائو را با محاصره نظامی و اقتصادی شدیداً به خطر افکند . مائو به دلیل ناراحتی و بیماری ناگزیر گردید که برای مدتی دست از مبارزه با مخالفان خود در داخل حزب بردارد و در نتیجه نفوذی را که در ارتش سرخ داشت از دست داد و چوئن لای بجای وی به سمت کمیسر سیاسی حزب منصوب شد .

۱۹۳۳ - در مارس و اکتبر ۱۹۳۳ ، ارتش کواومین تانگ دوبار دست به حملاتی علیه مائو زدند و از روش همیشگی محاصره استفاده نمودند ، لیکن ، گذشته از این اتفاق ، در این سال مطلب عمده ای درباره فعالیت های مائو وجود ندارد .

۱۹۳۴ - در ۱۹۳۴ مائو در مقابل دشمنان داخل حزب و قوای مهاجم تصمیماتی گرفت و در نتیجه در ماه فوریه با تشکیل دومین کنفرانس سوویت ملی در جوی چین مائو به سمت رئیس حکومت منصوب و بدین ترتیب موفقیتی در برابر دشمنان در داخل حزب بدست آورد . در ماه ژوئیه مائو سعی نمود با تشکیل گروه ضربتی مشکل از سیصد نفر محاصره کواومین تانگ را بشکند ، لیکن با شکست مواجه گردید . در دوم اکتبر پس از مشورت های بسیار و گفتگو و مباحثه فراوان مائو و همراهانش تصمیم به تخلیه منطقه مورد محاصره گرفته و مصمم شدند که به شرق چین و منطقه کوای چوپناهنده گردند . در ۱۶ اکتبر ۱۹۳۴ راه پیمائی طولانی

۲۱- لازم بنده کرامت که در این زمان نهضت کمونیست و بخصوص هواداران مائو قسمت بسیار کوچکی از چین را در سلطه اختیار داشتند و اگر چه حکومت شورائی ملی تشکیل داده بودند لیکن استعمال لنت ملی نایست باعث گمراهی شود.

مائو و قریب . . . هزار نفر از هوادارانش آغاز شد. در باره این راه پیمائی طولانی مطالب فراوانی نوشته شده است. ویدون شک این یکی از عظیم ترین و مهمترین وقایع قرن حاضر می باشد. مشکل است بتوان اراده و از خود گذشتگی، شکیبائی، بردباری و مشقاتی را که این ارتش بدون سلاح، مهمات، آذوقه و پوشاک در عرض یکسال و اندی ضمن طی مسافتی معادل . . . . ۱ کیلومتر متحمل گردید در این مختصر شرح داد و کسانیکه در طلب کسب اطلاعات بیشتری در این زمینه باشند به منابع متعددی که در این مورد وجود دارد مراجعه خواهند نمود.^{۲۲}

در نوامبر ۱۹۳۴ جوی چین که مائو آنرا تخلیه نموده بود بدست چیانگ کای چک افتاد و در دسامبر همان سال اولین ارتش سرخ در نبرد رودخانه هسیانگ شکست خورد.

۱۹۳۵ - در ۱۹۳۵ و تشکیل کنفرانس تسن آی مائو پس از انتخاب شدن بعنوان رئیس اداره سیاسی حزب در میسارزه چندین ساله خود علیه دشمنان داخل حزب موفقیت کامل بدست آورد. از این زمان به بعد مائو رهبر مقتدر و بی رقیب حزب کمونیست چین شد. اولین اقدام مائو به اختیار در آوردن قدرت نظامی بود و با ایجاد تشکیلات جدیدی ارتش سرخ را برای مبارزات بعدی آماده ساخت. در مه ۱۹۳۵ برادر مائو یعنی مائوتسه تان توسط قوای کواومین تانگ به قتل رسید. در کنفرانس ماه مه مائو بار دیگر اقتدار کامل خود را به حزب نشان میدهد. در اکتبر همین سال مائو هفت قصیده درباره راه پیمائی طولانی سرود.^{۲۳} در ۲۳ اکتبر ۱۹۳۵ اولین ارتش در منطقه وچی چن با پانزدهمین ارتش هسوها ی تونگ^{۲۴} ارتباط

۲۲- Snow-E- *Red Star Over China*- London-1937.

دقیقترین شرحی که از لحاظ جغرافیائی، سیاسی، اقتصادی و اجتماعی از راه نوادری طولانی در دست است.

۲۳- *Veliki Pokhod*- Mosccw - 1959

از همه نامی تر این قصیدهها «راه نوادی طولانی» - «کون لون» - «کوه های لیوپان» میباشد

La Pensee de Mao-tse-tung - op. cit. pg. 335

۲۴- یکی از فرماندهان نظامی مائو که از منطقه دیگری به پیش میرفت.

برقرار ساخت و در واقع راهنوردی طولانی برای مائو و اندک افرادی که پس از کشتار و تلفات دیگری برایش باقی مانده بود^{۲۵} پایان یافت. از این پس ارتش و حکومت کمونیست در منطقه شمال شرقی چین مستقر شد.

۱۹۳۶ - سال ۱۹۳۶ را مائو با تصنیف شعری بنام « برف » آغاز نمود. در ماه ژوئیه خبرنگار معروف آمریکائی اد گارسنو با وی مصاحبه کرد. این مصاحبه و مقالاتی که در پی داشت باعث شناساندن مائو به غرب و جهانیان گردید. در دسامبر همین سال مائو مقاله‌ای بنام « مسائل استراتژیک جنگ انقلابی در چین » نوشت^{۲۶} که وی را بعنوان نابغه نظامی معرفی نمود و پس از وی بسیاری از مبارزان نهضت‌های انقلابی و بخصوص ژنرال جی‌یپ در ویتنام از اصول اساسی این نوشته برای پیشبرد جنگ پارتیزانی استفاده کردند. در ماه مه همان سال مائو پایتخت حکومت جدید خود را در ینان برقرار نمود و با دستگیری رهبر کواومین یانگ و محبوس نمودن چیانگ کای‌چک در هسیان موفقیت بزرگی بدست آورد.

۱۹۳۷ - ۱۹۳۷ برای نهضت انقلابی چین تاریخ بسیار مهمی می‌باشد زیرا در این سال حوادث بسیار مهمی رخ داد. در ابتدای سال محاکمه و محکومیت چانگ کواوتاو، یکی از مخالفان سرسخت مائو انجام شد. در ژوئیه این سال قوای امپراطوری ژاپن به سرزمین چین حمله ور شد و در نتیجه مائو و رهبران حزب کمونیست ناچار شدند برای مدتی مبارزه علیه ملت خواهان را کنار گذاشته، جبراً برای دفاع از کشور در مقابل دشمن مشترک از در دوستی و اتحاد موقت با کواومین تانگ درآیند^{۲۷}. در ژوئیه و اوت ۱۹۳۷ مائو با نوشتن دو مقاله خود را بعنوان

۲۵- در حدود ۲۰۰۰۰ نفر

۲۶- *Ecrits Militaires de Mao-Tse-tung* Pekin-1964

۲۷- *Bertram-J-Crisis in China - The Story of the Sian mutiny*-London

1937.

- *Chiang M.S. - Sian - A Coup D'etat* - Shanghai - 1937

در مورد دلائل این توافق و همکاری با چانگ کای و رهائی وی از اسارت کمونیست‌ها

اندیشمند مارکسیست جدید معرفی نمود و باعث پیدایش نوعی اندیشه مارکسیزم نو گردید که امروزه اشتبهاً به مائوئیزم تعبیر میشود^{۲۸}. در پایان این سال مصاحبه‌ای که مائو با جمعی برترام^{۲۹} انجام داد باعث شد که غرب پیش از پیش با او بعنوان شخصیت جدید تاریخ آشنا شود. در نوامبر ۱۹۳۷ حکومت ملت خواه در مقابل ارتش امپراطوری ژاپن ناگزیر از عقب‌نشینی گردید و ارتش ژاپن به شهرشانگ‌های وارد شد و در دسامبر نانکن بدست ژاپنی‌ها افتاد.

۱۹۳۸ - در آغاز ۱۹۳۸ ارتش چهارم برای مقابله با ژاپن تشکیل شد و در مارس مائو نوشته مهم دیگری با عنوان « جنگ طولانی » و ایضاً مقاله‌ای بنام « مسائل استراتژیک مانورهای پارتیزانی ضد ژاپونی » انتشار داد^{۳۰}. در ماه ژوئیه شورای سیاسی مردم برای یافتن راه حلی جهت مبارزه علیه ژاپن تشکیل شد و در ماه اکتبر قوای ژاپن وهان را تصرف نمود. در ماه دسامبر یکی از رهبران لیبرال چین خواهان انجام مذاکراتی میان چین و ژاپن گردید. در پایان سال همسر سوم مائو برای معالجه به مسکو عزیمت نمود.

۱۹۳۹ - در آوریل و ژوئن ۱۹۳۹ برخوردهائی میان توای نظامی کواوین تانگ و کمونیست‌ها روی داد. در همین سال مائو با همسر چهارم خود یعنی چی‌یانگ‌چینگ ازدواج نمود^{۳۱}. در دسامبر همین سال مائو نوشته سیاسی دیگری بنام « جمهوری چین و حزب کمونیست چین » منتشر ساخت^{۳۲}.

۱۹۴۰ - در ژانویه ۱۹۴۰ مائو تصویری را که از آینده جهان و طرحی را

متن کامل نوشته‌های اساسی مائو

۲۸- *De La Contradiction - De la pratique - L'Herne. Mao-Tse - Tung - no.18 - La Pensee de Mao-Tse - Tung op. cit. pg. 220-225*

۲۹- *Crisis in China op.cit*

۳۰- *Extraits et Discours Pekin-1960*

۳۱- نقش همسر چهارم مائو در جریان وقایع انقلاب فرهنگی بسیار مهم است و امروزه بنظر

میرسد که بیشتر فعالیت فرهنگی و هنری جمهوری خلق چین تا چندی پیش زیر نظری بوده است.

۳۲- *La Pensee De Mao- op. cit. pg 264*

که از حکومت آینده چین داشت با نوشتن «دموکراسی جدید» معرفی نمود^{۳۳}. از سوی دیگر برخوردهای میان قوای ملت خواه و کمونیست تکرار شد. لازم به تذکر است که اگرچه در این زمان کوامین تانگ و حزب کمونیست چین، بدلیل وجود دشمن مشترک یعنی ژاپن، اسماً بصورت متحد و هم سنگر درآمده بودند لیکن هر یک از این دو نیروی سیاسی به آینده چشم داشتند. از آنجا که می دانستند سرانجام یک برخورد نهائی و تعیین کننده، بین آنها رخ خواهد داد لهذا هر یک می کوشید جهت کسب پیروزی در آن برخورد نهائی پایگاههای مستحکمی برای خود بنا سازد. بدین دلیل در پشت جبهه و ضمن مقابله با دشمن مشترک نیروی ملت خواه و کمونیست برای بدست آوردن قدرت نظامی و سیاسی برخوردهای اجتناب ناپذیری داشتند^{۳۴}.

۱۹۴۱ - با در نظر گرفتن هدف نهائی پیروزی کمونیزم در چین، مائو در سال ۱۹۴۱ به دوستان نزدیک و همفکران خود یعنی کسانی چون چن بی، لیو - شائوچی و چانگ یون مأموریت داد که چهارمین ارتش سرخ را بادر نظر گرفتن نوشته های نظامی او سازمان دهند. از سوی دیگر حزب کمونیست با عدم شرکت در دومین شورای سیاسی مردم عدم اعتنای خود را بدینگونه محافل لیبرال نشان داد. در حالیکه از ماه آوریل به بعد دست بکار تصحیح و تعیین خط مشی حزب بود، وقتی در دسامبر ۱۹۴۱ جنگ در اقیانوس آرام در گرفت، مائو قوای نظامی و سیاسی خود را با اقدامات فوق الذکر برای مبارزه نهائی علیه نیروی ملت خواه آماده میساخت

۱۹۴۲ - در ژانویه ۱۹۴۲ فرماندهی قوای غربی در چین برای مقابله با ژاپن به ژنرال سیتلول و اگذار شد. این ژنرال آمریکائی مطالعات فراوانی درباره چین داشت و کوشش زیادی برای ایجاد توافق میان دو گروه متخاصم کمونیست و ملت

۳۳ - *Extraits et Discours Peking-1955*

۳۴ - *La Chine Moderne* - op. cit - pg. 86.98-102

۳۵ - *Rosinger-L.K. Chinas wartime Policies 1934-1935-Princeton-1945*

خواه بعمل آورد . مطالعه نوشته های این نظامی آمریکائی برای شناخت موقعیت نظامی و اجتماعی چین این زمان و بخصوص جبهه ملت خواه بسیار مفیدی باشد^{۳۶} . در ماه مه ۱۹۴۲ مائو نوشته ای بنام « مداخله در مباحثات درباره ادبیات و هنر » انتشار داد که تعیین کننده سیاست آینده فرهنگی و هنری جمهوری خلق چین بود^{۳۷} .

۱۹۴۳ - در ژانویه ۱۹۴۳ قراردادهای جدیدی میان حکومت ملت خواه چین و ایالات متحده آمریکا و همچنین انگلستان منعقد گشت که تمام قراردادهای تحمیلی سالهای استعمار را ملغی الاثر و کانلم یکن مینمود و به چین ملت خواه در صحنه سیاست بین المللی اهمیت جدیدی می داد .

در ماه فوریه نمایندگان ملت خواه و کمونیست برگردم آمدند تا در مورد تشکیل جبهه ملی، یعنی در واقع حکومت آینده چین، و مشارکت دو قدرت سیاسی در آن به توافق برسند . در ماه مارس چیانگ کای چک در کتابی بنام « سرنوشت چین » آینده ای را که برای کشور خود ترسیم نموده بود به اطلاع دیگران رساند . در نوامبر نیز در آنسوی کره زمین ، رهبران ممالک غربی در قاهره بدور هم جمع شدند تا در مورد تقسیم جهان آزاد و غیر آزاد میان خود و آینده ای که برای دیگران ترسیم نموده اند تصمیم بگیرند .

۱۹۴۴ - مذاکرات میان دو قدرت سیاسی و نظامی چین در سال ۱۹۴۴ در شهر سیان توسط نمایندگان مائو و چیانگ ادامه یافت^{۳۸} لیکن ملاقات مائو با سفیر

۳۶- Stilwell- J.W.- *The Stilwell Papers* Pers- London. 1949

۳۷- *Extraits et Discours Pekin*- 1962

۳۸- Chang-C- *The third Force in China*- New York- 1952

Beldon- *China Shakes the world*- London 1920

Documents on the Problem of the Communist Party- Chungking- 1944

وارد شدن در جزئیات این مذاکرات از حد این مقاله خارج است ولیکن کتب فوق الذکر ممکن

است مفید واقع شوند.

آمریکا و نیز آمدن والاس معاون رئیس جمهور آمریکا به چین امکان بهبود روابط دو دشمن را بهیچوجه افزایش نداد. در پایان سال ژنرال ستیلول بدون اخذ نتیجه‌ای ناگزیر به بازگشت به آمریکا گردید.

۱۹۴۵- در ژانویه ۱۹۴۶ چوئن لای بعنوان نماینده مائو مذاکرات بانمایندگان کواومین تانگ را ادامه داد. ولی بدون رسیدن به نتیجه‌ای به ینان بازگشت. در فوریه سران ممالک غربی در یالتا به تقسیم جهان پس از جنگ عالمگیر دوم مشغول شدند. در ماه مه مائو نظریات خود را درباره نوع و سیاست حکومت ائتلافی کمونیست و ملت خواه اعلام داشت. هدف مائو از این پیشنهادات این بود که نهضت ملت خواه را وادار سازد که از همکاری با کمونیست‌ها سرباز زند تا نهضت انقلابی کمونیست مبارزه خود را از نو آغاز نماید^{۳۹}. در آوریل مائو با نوشتن مقاله‌ای درباره حکومت ائتلافی پیشنهادات خود را اعلام داشت^{۴۰}. در ژوئیه مائو در مورد مذاکرات خود با هورلی سفیر آمریکا و مسئله حکومت ائتلافی توضیحاتی میدهد. در اوت قدرت نظامی ژاپن در مقابل حملات اتمی آمریکا درهم شکست و نمایندگان ژاپن قرارداد تسلیم بدون قید و شرط را امضاء نمودند. در همین هنگام قوای ارتش سرخ شوروی بسوی مناطق مانچوری که تحت سلطه ژاپن بود به پیشروی پرداختند. در همین ماه اوت مائو با دشمن دیرینه خود چیانگ کای چک در چونگ‌لینگ ملاقات نمود و در ۱ اکتبر نتایج این مذاکرات بصورت قراردادی با امضاء طرفین رسید. در آن زمان چنین بنظر می‌رسید که این قرارداد برای بسیاری از مسائل راه حل مناسبی در نظر گرفته است، لیکن امروزه با دردست داشتن اطلاعات جدید و مطالعه اوضاع و احوال تاریخی متوجه می‌شویم که مائو

۳۹- دکتر جمشید نبوی - سیاست و حکومت در کشورهای سوسیالیستی - جزوه نیمسال دوم ۱۳۵۰ -

از انتشارات دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران

۴۰- *Oeuvres Choiesies de Mao Editions sociales* - 4- Periode de la 3^e Guerre civile Revolutionnaire. Pekin- 1962

ناگزیر از امضاء قرارداد مزبور بوده است و در همان هنگام نیز هدفش بدست آوردن مهلتی بود تا بتواند، با تجهیزقوای خود و مستحکم نمودن موقعیت کمونیسم در مناطق تحت نفوذ حکومت ملت خواه، راه را برای موفقیت نهائی آماده سازد. دیگر از وقایع ماه دسامبر این سال تشکیل کنفرانس اتحاد دموکراتیک بود^{۴۱}. این کنفرانس در واقع معرف نهضت‌های مختلفی بود که سعی داشتند برای چین آینده‌آرامی را طرح‌ریزی کنند. در نوامبر همان سال هورلی سفیر آمریکا از چین خارج شد و ژنرال مارشال بعنوان نماینده مخصوص پرزیدنت ترومن به پکن وارد گردید. از مطالعه خاطرات و نوشته‌های متعددی که این نظامی معروف از خود بجای گذاشته است می‌توان به تشنج و هرج و مرج موجود در چین آن زمان پی برد. مأموریت هیئت مارشال یافتن راهی برای ایجاد اتفاق میان ملت خواهان و کمونیست‌ها بود. در واقع مارشال سعی داشت کاری را که ستیلول نتوانسته بود انجام دهد به ثمر برساند. بطوریکه از اغلب گزارشات مارشال استنباط می‌شود عامل اصلی هرج و مرج چین در این زمان و مسبب شکست نهضت لیبرال و ملت‌خواه شخص چیانگ کای چک بوده است.

۱۹۴۶ - در ۱۹۴۶ مائو تماشائی با خبرنگاران خارجی برقرار نمود و سعی کرد توسط آنان سیاست حزب کمونیست و هدف‌های آنرا به جهانیان بشناساند. در ژانویه کنفرانس مشورتی تشکیل شد تا اتفاق میان ملت‌خواهان و کمونیست‌ها را بدانگونه که در قرارداد سال قبل پیش‌بینی شده بود عملی سازد. بدین خاطر یک کمیته سه نفری و ستاد کل در پکن مأمور اینکار می‌شوند. ژنرال مارشال که تاحدی در سیاست مورد نظر حکومت آمریکا موفق شده بود به آمریکا بازگشت و در همان هنگام قوای شوروی به تخلیه منطقه مانچوری مشغول بود. در آوریل

۴۱ - Tsien Tche hao - *La Republique Populaire de Chine* - pg. 124 - L. G. D. J.

قوای کمونیست شهر چانگ چون را تصرف نمود . ژنرال مارشال که طرح توافق را در خطر می دید فوراً به چین بازگشت . در ماه مه چیانگ کای چک حکومت ملت خواه را در نانکن برقرار ساخت و قوای کواومین تانگ به دو شهر تحت اختیار کمونیست ها حمله کردند^{۴۲} . مارشال با میانجیگری میان دو متخاصم موفق شد در ژوئن آتش بسی برقرار نماید . در ژوئیه چیانگ باوصف مخالفت کمونیست ها تصمیم به ترتیب دادن مجلس ملی گرفت . در ماه نوامبر پس از تشکیل این مجلس در نانکن چیانگ یکطرفه آتش بس را لغو نمود و چوئن لای با بازگشت به ینان به مذاکره و توافق میان کواومین تانگ و حزب کمونیست خاتمه داد^{۴۳} . از این تاریخ تا ۱۹۴۹ وارد مرحله ای از تاریخ معاصر چین می شویم که بنام «دوران سومین جنگ های انقلابی» معروف شده است^{۴۴} . در دسامبر همین سال مجلس ملی قانون اساسی پیشنهادی ملت خواهان را تصویب نمود .

۱۹۴۷ - در ژانویه ۱۹۴۷ مارشال برای ادامه فعالیت خود وارد چین شد . مائو که تحت تعقیب ملت خواهان بود منطقه ینان را در ماه مارس ترك نمود و قوای ملت خواه وارد این منطقه گردید . در ماه آوریل مائو به وانگ چیاوان رفت و در ماه مه قوای ملت خواه در مقابل قوای کمونیست به فرماندهی چن بی شکست خورد . در ژوئن دادگاه عالی حکومت ملت خواه دستور توقیف مائو را صادر نمود و بسیج عمومی برای مقابله با کمونیسم اعلام گردید . در ماه ژوئیه ژنرال وده مایر فرستاده جدید پریزیدنت ترومن وارد چین شد و در دسامبر گزارش خود را تسلیم ترومن نمود . در همان ماه مائو قانون جدید اصلاحات ارضی خود را تهیه نموده^{۴۵}

۴۲ - Brandt-Fairbank - Schwartz - *History of Chinese Communism* - London

1952.

۴۳ - *La Chine Populaire* op. cit

۴۴ - Ch'en-J.- *Mao* pg. 332 *Mercure de France*- Paris- 1968

از مهمترین شرح حال هائیکه در باره مائو نوشته شده است

۴۵ - Chao Kuo-Chun- *Agrarian Policies in Mainland China* - London- 1960

وخط مشی و سیاست آینده حزب را در مقابل ملت خواهان اعلام داشت . از سوی دیگر کمونیست ها موفقیت هائی بدست آورده و با تمام قدرت به رهبری لین پیائو در تصرف منطقه مانچوری می کوشیدند^{۴۶} .

۱۹۴۸ - در ۱۹۴۸ مائو بار دیگر برای رهائی از مشکل وجود ملت خواهان از منطقه شن سی شمالی گریخت و حال آنکه در همان هنگام قوای وی شهرهای دیگری را از دست ملت خواهان خارج می ساختند . در آوریل چیانگ کای چک به ریاست مجلس ملی انتخاب شد . در ماه مه مائو «کنفرانس سیاسی مشورتی» تشکیل داد درحالیکه چیانگ کای چک بریاست جمهوری حکومت ملت خواه انتخاب شد . در سپتامبر ارتش آزادیبخش به رهبری لین پیائو در منطقه مانچوری موفقیت هائی بدست آورد و چینی در منطقه شان تونگ موقعیت کمونیست ها را بهبود بخشید و در نتیجه در ماه نوامبر مائو اعلام نمود که ارتش آزادیبخش خلق در مقابل ارتش کوامین تانگ از موقعیت بهتری برخوردار است . در همین ماه با تصاحب مناطق صنعتی مانچوری نیروهای کمونیست موفقیت بزرگی بدست آوردند . همسر چیانگ کای چک ضمن مسافرت به آمریکا سعی نمود کمک هائی برای رئیس جمهور حکومت ملت خواه در این کشور بدست آورد . در ماه دسامبر ارتش آزادیبخش خلق بسوی پکن و تین تسین براه افتاد و این بدان معنی بود که برای فرود آوردن ضربه نهائی آماده گردیده است .

۱۹۴۹ - در ابتدای سال ۱۹۴۹ چیانگ کای چک که عرصه را بر خود تنگ می دید به کمونیست ها پیشنهاد صلح داد ولی مائو با در نظر گرفتن برتری نیروی ارتش آزادیبخش پیشنهادات او را رد نموده و در عوض پیشنهاد متقابلی ارائه داد که نوعی تسلیم بدون قید و شرط بنظر می رسید . در همین ماه با سقوط پکن و تین تسین حکومت ملت خواه متوجه شکست خود شد و چیانگ کای چک با استعفاء از مقام ریاست جمهوری آخرین تلاش را برای نجات نهضت ملت خواه بعمل آورد،

زیرا تصور می‌کرد با استعفاء از این مقام از خصومت میان کمونیست‌ها و نهضت سونیات‌سن خواهد کاست. حکومت ملت‌خواه به کاتن منتقل گردید درحالی‌که کمونیست‌ها در پکن مستقر شده بودند. در ماه فوریه مذاکرات میان دو گروه متخاصم برای یافتن شرائط توافق و صلح آغاز گردید. در ماه آوریل این مذاکرات بدون اخذ نتیجه‌ای متوقف گردید درحالی‌که در همین ماه ارتش آزادپخش پس از عبور از رودخانه یانگ‌تسه شهرهای نانکن، شانگهای ووهان را متصرف شدند. در ماه ژوئن مائو دو نوشته مهم دیگر با عنوان «در باره دیکتاتوری دمکراتیک خلق»^{۴۷} و «مطالبی در باب کتاب سفید آمریکائی»^{۴۸} بچاپ رساند. در سپتامبر ۱۹۴۹ اولین جلسه «کنفرانس سیاسی مشورتی» در پکن تشکیل شد تا مقدمات تدوین قانون اساسی را مهیا نماید. در نطقی که مائو در محضر این کنفرانس ایراد نمود خط‌مشی حکومت آینده چین را ترسیم نمود و در نتیجه برنامه همگانی او از طرف کنفرانس مورد تأیید قرار گرفت^{۴۹}.

در تاریخ اول اکتبر ۱۹۴۹ با اعلام جمهوری خلق چین این سرزمین کهنسال وارد مرحله جدیدی از تاریخ خود گردید و مبارزه چندین ساله مائو با موفقیت کامل نهضت کمونیست به ثمر رسید. در همین ماه مائو بعنوان اولین رئیس شورای حکومتی مرکزی خلق انتخاب شد و در ۱۶ دسامبر رهبر جدید چین با عزیمت به مسکو یکی از مسافرت‌های معدود خود را بخارج انجام داد.

در اینجا عملاً مبحث جدیدی آغاز میگردد زیرا در قسمت قبلی سعی بر آن بود که ضمن معرفی مائو و تشریح وقایع دوران حیات وی برنوشته‌ها و مقالات این مرد متفکر نظری بیندازیم، حال می‌کوشیم تا درباره حکومت جدید چین و نقش مائو

۴۷- Devillers - *Ce lue Mao - Tse-tung a vraiment dit* - Stock - Paris - 1967

۴۸- *Sur le livre Blanc Americain* - ed. en Langues Etrangères - Pekin - 1961

۴۹- در مورد جزئیات مباحثات و برنامه همگانی و مطالب مربوط به قانون اساسی چین بهترین

La Republique Populaire de Chine - op. cit.

مرجع .

در رهبری آن مطالبی بنگاریم .

۱۹۵۰ - در نتیجه مسافرت مائو به مسکو در ۴ فوریه ۱۹۵۰ قراردادی میان جمهوری خلق چین و اتحاد جماهیر شوروی بامضاء رسید که مدت آن سی سال تعیین شده بود. لیکن به دلایل مختلف و برخوردهای متعدد میان چین و شوروی و مسائل بسیار دیگر، که در این مختصر مجال ذکر آنها نیست، از سال ۱۹۶۰ روابط این دو کشور تا به آنجا تیره گشت که امروزه پس از گذشت فقط بیست و سه سال از تاریخ امضاء قرارداد فوق، میتوان دو برادر قدیم را دشمنان خونی یکدیگر پنداشت^{۵۰}. در ژوئن ۱۹۵۰ در هنگام ایراد نطقی در مقابل مجمع عمومی کمیته مرکزی حزب کمونیست چین، مائو اظهاراتی در مورد لزوم آزاد نمودن فرسوز نمود.

در ۲۵ ژوئن جنگ کره در گرفت و در اکتبر همان سال قوای چین در این جنگ مداخله نمود. در مورد دلایل ایجاد جنگ کره و نقش قدرتهای بزرگ و مسئولیت هر یک مطالب و کتب و نظریات زیادی موجود است که بحث تفصیلی آن از حوصله این مقال خارج است^{۵۱}.

۱۹۵۱ - در سال ۱۹۵۱ از چین و فعالیت حکومت جدید آن اطلاعات زیادی نداریم جز اینکه به چاپ نوشته‌های مائو اقدام شد و در زمینه اقتصاد و سیاست روش جدیدی که شعار «۳ باید و ۵ نباید» مبین آن بود اعلام گردید^{۵۲}.
۱۹۵۲ - در سال ۱۹۵۲ نیز اطلاعات در مورد چین کم یاب است و همان قدر اطلاع هست که در ۲۴ دسامبر اولین برنامه ۵ ساله به تصویب رسید^{۵۳}.

۵۰ - Zagoria - D. - *Les Differends Sino - Sovietiques* - Didier - Paris - 1963

۵۱ - Fontaine - A. - *Histoire de la guerre Froide* - IIe Vol. - Fayard - Paris - 1964

۵۲ - لازم توضیح است که بدلائل منت چین، سطح فکر عامیانه و زبان چینی تکیه بر شعار توسط

رهبران راه و روش مرسوم میباشد.

۵۳ - نظری به بر نامه ریزی در جمهوری خلق چین - دکتر جمشید نبوی - نشریه

دانشکده حقوق و علوم سیاسی - دانشگاه تهران - شماره نهم .

البته تعجبی ندارد که در مورد چین این زمان اطلاعات و مطالب بسیار کم است چون نباید فراموش کرد که در دهه ۱۹۵۰ چین نیز، بمانند شوروی زمان استالین، بدلیل ضعف اقتصادی درهای کشور را بروی خارجیان بسته بود و اغلب اوقات به پرده‌ای مشابه پرده آهنین شوروی اشاره میشد و همچنین باید یاد داشت که سیاست محاصره اقتصادی و خصومت ایالات متحده آمریکا در مقابل چین خود مانع مهمی در راه شناخت بیشتر چین توسط ممالک دیگر جهان بود.

۱۹۵۳ - در ۲۷ ژوئیه ۱۹۵۳ قرارداد آتس پس کره اعلام شد.

۱۹۵۴ - در فوریه ۱۹۵۴ مجمع عمومی کمیته مرکزی حزب کمونیست چین با شدت شورش یکی از مخالفان مائو بنام کائو کانگ را محکوم نمود در حالیکه در ۲۸ ژوئن همان سال بدنبال مذاکرات میان چوئن لای ونهر و حکومت جمهوری خلق چین ۵ اصل سیاست همزیستی مسالمت آمیز مورد نظر دومین قدرت سوسیالیست را اعلام داشت. این پنج اصل امروزه هم اساس خط مشی سیاست خارجی چین در مقابل ممالک غیر کمونیست میباشد و از آن تاریخ تا به امروز تغییری در که در چین صورت گرفته است، حتی انقلاب فرهنگی، تغییر اساسی و قابل توجهی در اصول مطروحه در ۱۹۵۴ به بار نیاورده است^{۴۰}. در سپتامبر همان سال اولین جلسه مجلس ملی خلق چین تشکیل شد و مائو ریاست جمهوری انتخاب گردید در حالیکه، هم رزم و دوست دیرینه رهبر جدید یعنی مارشال چوته به نیابت ریاست جمهوری منصوب شده بود.

۱۹۵۵ - در سال ۱۹۵۵ کنفرانس باندونگ تشکیل شد که بحث در جریان ونتایج آن اینک مورد نظر نمی باشد^{۴۱}. در پایان همین سال دنیا مطلع گردید که مائو قدم جدیدی در راه اشتراکی نمودن حیات اجتماعی و اقتصادی چین برداشته است و این قدم جدید بعداً به «سیاست تعاونی ها» معروف گردید^{۴۲}.

۴۰ - Dutt - *China's Foreign policy* - 1958-1962 - London-1964

۴۱ - Bandoeng - P. U. F. «Que Sais-Je» - no. q10

۴۲ - Deleyne-J. - *L'economie Chinoise* - Seuil - Paris - 1971

۱۹۵۶ - سال ۱۹۵۶ در شوروی مصادف با آغاز برنامه‌ای بود که بعداً بنام مبارزه با «استالینیزم» شناخته شد درحالیکه تنها واقعه مهم درچین برگزاری هشتمین کنگره حزب کمونیست بود. این حادثه به تنهایی اهمیت زیادی ندارد ولیکن نباید فراموش شود که برخلاف سالهای قبل برگزاری کنگره‌های حزب کمونیست مواجه با اشکالاتی گردیده به حدیکه میان هشتمین و دهمین کنگره، که در ۱۹۷۳ برگزار گردید، ۷ سال فاصله وجود دارد. در آغاز سال ۱۹۵۶ یعنی در ماه فوریه مائو نطقی تحت عنوان «درباره راه‌حل درست تضاد موجود در میان مردم»^{۷۰} ایراد کرد که در تاریخ اندیشه سیاسی مائو دارای اهمیت بسزائی است. در همین سال سیاست «صدگل شکوفان» باوج خود رسید. لازم به تذکر است که طبق خواسته مائو از سال قبل در چین از یک سیاست آزادی نسبی در زمینه‌های اجتماعی و سیاسی و ادبی پیروی میشد و به اندیشمندان اجازه داده شده بود که در هر زمینه‌ای اظهارنظر و انتقاد بنمایند. این سیاست باعث شد که ناگهان مقالات و کتابهای زیادی درباره ناهمواری‌های نظام سوسیالیستی چین نوشته شود و بعدی برسد که حکومت چین ناگزیر به عقب نشینی و نشان دادن واکنش شدیدی در مقابل آن گردید.^{۷۱}

۱۹۵۷ - در پایان سال ۱۹۵۷ مائو دومین سفر خود را به مسکو انجام داد و در نتیجه آن قرارداد همکاری هسته‌ای میان دو کشور به امضاء رسید که مدتی بعد بعلت برداشتهای متفاوت طرفین از قرارداد درگیرهایی میان چین و شوروی ایجاد شد.

۱۹۵۸ - سال ۱۹۵۸ در تاریخ چین بنام سال جهش بزرگ شناخته شده است. بدون شک این پدیده از بزرگترین وقایع تاریخ معاصر چین بشمار میرود.

۷۰ - *La pensee de Mao Tse - Tung* - op. cit - pg. 362

۷۱ - Macfarquar - R. *The Hundred Flowers Campaign* - Praeger - New York

اگر بخواهیم در چند سطر موضوع را خلاصه کنیم میتوان گفت که مائو رهبران چین قصد داشتند که در عرض ۱۵ سال این کشور را به سطح قدرت اقتصادی انگلستان برسانند^{۶۰}. برای رسیدن به این هدف تمام مسئولان و میتوان گفت فرد فرد مردم چین با انرژی و پشتکار بی نظیری دست به کار شدند تا خود را به هدف جهش بزرگ در تمام سطوح اقتصادی و بخصوص صنعتی برسانند. ر

توضیح بیشتر در این زمینه در این مقال امکان پذیر نیست چرا که تاریخ سیاست جهش بزرگ بتهائی موضوع چندین کتاب است. در ماه اوت همان سال اولین آمارهای نمایشگر پیشرفتهای حاصله از جهش بزرگ منتشر گردید و مائو شخصاً برای بررسی و بازدید فعالیت های اقتصادی به استانهای کشور مسافرت نمود. در ۱۹ اوت سیاست مهم دیگری به مرحله عمل گذاشته شد و مائو و دیگر رهبران چین تصمیم به پیاده کردن طرح «کمون» گرفتند و ما بار دیگر با یکی از بزرگترین پدیده های تاریخ معاصر چین مواجه میشویم^{۶۱}. طبق این طرح تعاونی های روستائی در یکدیگر ادغام شدند و کمون ها را بوجود آوردند. این سازمان جدید اقتصادی، سیاسی، اجتماعی از ابتکاری ترین پدیده های قرن معاصر بشمار میرود که به عقیده هواداران مائو نزدیکترین سازمان کمونیستی به تعریف مارکس است که جهان بخود دیده است. در این کمون ها مردم مستقیماً در تولید حکومت و حتی دفاع نظامی خود دخالت میکنند و با اختیار تام و بطور تقریباً مستقل مردم این سرزمین ها بدون دخالت حکومت مرکزی توسط شورا های مختلف اتخاذ تصمیم مینمایند. در کمون امر تولید، دفاع و زندگی روزمره بر پایه اشتراکی بنا شده^{۶۲}. مسافر خارجی که امروزه از چین بازدید مینماید با تعجب مشاهده میکند

۵۹- از شمارهای سیاست چین بزرگ

۶۰ - Colliti - Pischell - E *La Revolution ininterrompue* Julliard - Paris - 1964
 - Galenson - Liu - Eckstein - *Economic trends in Communist China* - Aldine - Chicago - 1968

۶۱ - King - F. - *A Concise Economic History of Modern china* - Praeger New York - 1968

که از چندین هزار کمون سالهای قبل پیش از یک یادو نمونه توریستی چیز دیگری باقی نمانده است.

در واقع این ابتکار با تمام امیدهایی که رهبران چین به آن داشتند با شکست مواجه شد. در اندک مدتی بدلیل آماده نبودن انکار و اجتماع برای قبول آن جز نمونه ای چیز دیگری باقی نمانده است. از لحاظ اقتصادی کمون ها باعث شدن که چین در امر تولید کشاورزی و صنعتی چندین سال بعقب بیافتد. از سوی دیگر، به دلیل عقب نشینی که رهبران و بخصوص مائو ناچار شدند در سیاست پیاده کردن کمون ها اختیار نمایند، در زمان انقلاب فرهنگی دشمنان مائو این عقب نشینی را وسیله خوبی برای حمله به مائو دانستند و کمال استفاده را از این آزمایش اجتماعی و اقتصادی نافرجام نمودند.

در نتیجه اگر چه در این زمان سیاست کمون پنهان انقلابی ترین تصمیم رهبران چین بنظر رسید ولیکن مرور زمان و بخصوص شکست این سیاست و عقب نشینی حاصله باعث شد که بطور کلی کمون را از شکست های بزرگ سیاست اقتصادی چین بدانند.

در پایان سال ارگان رسمی حزب کمونیست اطلاع داد که مائو تصمیم گرفته است در پایان دوره چهارساله از ریاست جمهوری کناره گیری کند. در آن زمان این خبر بسیار ناگهانی و غیرمنتظره بود ولیکن امروز دلیل این تصمیم آشکار گردیده است و چنین بنظر می رسد که در این زمان مائو با مخالفت ها و انتقاداتی در داخل حزب مواجه شده بود که بالاخره بصورت انقلاب فرهنگی علنی و ظاهر گردید.

۱۹۵۹ - در ۱۹۵۹ چین در موضوع تیت دخالت کرد بدین معنی که از شورشی که تا حد زیادی خود باعث آن بود استفاده کرد و با دخالت در این سرزمین و فرستادن نیروی مسلح، رهبر مذهبی و سیاسی این کشور، دالای لاما، را وادار به فرار نموده و در اندک مدتی این کشور را به جمهوری خلق چین ملحق کرد. در سیاست داخلی نیز تغییرات مهمی در شرف وقوع بود. در ماه آوریل مجلس خلق ملی چین

پس از رأی گیری با اکثریت یک رأی لیوشوئوچی را بریاست جمهوری چین انتخاب کرد. با در نظر گرفتن وقایع بعدی در واقع سر آغاز مبارزه مائو ولیو را که بعداً صورت انقلاب فرهنگی را بخود گرفت باید در سال ۱۹۵۹ دانست. از سوی دیگر مائو علناً با کنار زدن پنگ ته هوآئی از سمت وزارت دفاع ملی و منصوب نمودن لین پیاو بجای وی در داخل حزب با دشمنان خود وارد مبارزه گردید. البته باید توجه داشت که در آن زمان مفسرانیکه بدقت مفهوم واقعی این تغییرات را درک مینمودند نادر بودند و فقط چندین سال بعد اهمیت این تغییرات و تحولات آشکار گردید. در پایان این سال مائو بمدت شش ماه پکن را ترك نمود و بعقیده بسیاری از مفسرین در خلال این مدت مائو طرح مبارزه‌ای را ریخت که بعدها تحت عنوان «انقلاب فرهنگی» صورت عمل بخود گرفت.^{۶۲}

۱۹۶۰ - سال ۱۹۶۰ برای دنیا مصادف با آغاز درگیری دو غول سوسیالیزم بود. بطوریکه قبالا اشاره شد ریشه‌های این مبارزه و درگیری مربوط به سالهای گذشته بود و عوامل متعددی در پیدایش آن مؤثر بودند.^{۶۳} این مبارزه که امروز شدت یافته است و تصور میرود که سالیان متمادی دوام داشته باشد در سال ۱۹۶۰ علنی گردید. در ماه اوت انبوه کارشناسان روسی که از سال ۱۹۴۹ در تمام امور و زمینه‌ها کمک‌های فراوان به اقتصاد، صنعت، کشاورزی و ارتش چین مینمودند از خاک این سرزمین بیرون رفتند و بدنبال این تصمیم ناگهانی خروشچف در عرض چند روز عملاً چرخ اقتصاد چین از حرکت باو ایستاد.^{۶۴}

۱۹۶۱ - برای جبران این ضربه هولناک و خطرناک در ژانویه ۱۹۶۱ تصمیمات جدیدی در زمینه‌های مختلف توسط حکومت و سازمانهای مربوطه گرفته شد تا بوسیله

۶۲ - Guillermaz J. - *Le Parti Communiste chinois au pouvoir* - Chpt. XXIX

Payot - Paris 1972

۶۳ - Floyd - D. - *A Short History of the china-soviet conflict* - London - 1964

۶۴ - Cheng - Chu - yuan - *Economic relations Between Peking and Moscow* 1944

1963 - New York - 1964

آن هرچه زودتر گرفتاریهای موجود کاهش یابد. این بحران و درگیریهای حکومت برای از میان بردن آن باعث شد که تمام سال ۱۹۶۱ صرف احیاء اقتصاد و بنیه دفاعی چین گردد و همین امر مسائل دیگر را تحت الشعاع قرار داد.

۱۹۶۲ - در ماه سپتامبر سال ۱۹۶۲ کمیته مرکزی حزب کمونیست دهمین جلسه عمومی خود را تشکیل داد. مائو در این جلسه نطقی درباره مبارزات طبقاتی ایراد کرد که به تنهایی واجد اهمیت زیادی نیست ولیکن با توجه به اینکه در همین زمان مائو مقدمات مبارزه جدید خود را فراهم میساخت این نطق جلوه دیگری بخود میگیرد. بطوریکه می دانیم مائو به مسئله مبارزه طبقاتی و انقلاب دائمی، حتی در نظام سوسیالیستی، اهمیت فراوانی میدهد. در این دوره از تاریخ جمهوری نوجوان چین بنظر می رسد طبقات ممتازی وجود آمده اند که بدون شک مانع از ایجاد جامعه تصویری کمونیزم خواهند شد و یا حداقل از جنبه انقلابی حزب و اصالت آن خواهند کاست. در نتیجه مائو الزامی بودن مبارزه با این طرز تفکر را احساس کرد و در نطق فوق الذکر اولین جمله وی متوجه این طبقات نوظهور بود ولیکن بطوریکه خواهیم دید چون در این مورد نتیجه مثبتی گرفته نشد مائو بناچار مبارزه حادثتری را آغاز کرد.

۱۹۶۳ - سال ۱۹۶۳ برای چین و آینده این کشور حائز اهمیت زیادی است زیرا که تاریخ رسمی آغاز مبارزه بزرگ «انقلاب فرهنگی» در سوم ماه اوت همین سال اعلام گردید. در مورد این پدیده بسیار مهم کتاب و نوشته فراوان است ولیکن سعی خواهد شد که مختصراً در این باره توضیح داده شود^{۶۶}. از نظر ایدئولوژیک

۶۵- *La Pensee de Mao Tse Tung* op. cit.-Chpt III

۶۶- Daubier-J- *Histoire de la Revolution culturelle Proletarienne en Chine*

Maspero.Paris- 1970

- Union Research institute- *C.C.P. Documents of the great Proletarian cultural Revolution HongKong* - 1968

- Esmein- J.- *La Revolution Culturelle*- Paris-1970

- *Citations du President Mao Tse Tung* -Presses Etrangères- Pekin- 1966

انقلاب فرهنگی مبارزه‌ای بود که مائو و هوادارانش علیه جبهه مخالف، که نسبت دست راستی بودن و تجدید نظر طلبی به آنها داده شده بود، آغاز نمودند چون بنظر مائو در هر نظام سیاسی حتی سوسیالیسم همیشه طبقه و یا طبقاتی هستند که با پیشرفت و انقلاب دائم مخالفند سعی دارند با برچود آوردن سکون موقعیت و رفاه خود را ازگزند محفوظ نگه دارند. در نتیجه میتوان آنها را نوعی طبقه محافظه کار در داخل حزب کمونیست پنداشت. از سوی دیگر مائو اعتقاد دارد که در نظام سوسیالیستی هر چند سال یکبار باید تغییر و تحولی اساسی رخ دهد تا حالت رکود پدید نیاید و در واقع روحیه مبارز و انقلابی در فرد فرد افراد حزب باقی بماند و تقویت شود. ضمناً چون نسل جوان چین جنگهای داخلی و مبارزات قبلی حزب را ندیده بود و در آن شرکتی ننموده بود، مائو لازم میدانست که بوسیله انقلاب فرهنگی این جوانان را با روحیه انقلابی و مبارز آشنا سازد.

از نظر سیاسی انقلاب فرهنگی بدون شک برای مائو وسیله‌ای بود تا بتواند موقعیت از دست رفته خود را در حزب دوباره بدست آورد. چرا که بمرور زمان رهبران جدیدی نظیر لیوشائوچی برای خود و طرفداران خویش موقعیتی دست و پا کرده بودند و با بعضی از تصمیمات گذشته مائو، مانند سیاست کمون‌ها و سیاست جهش بزرگ، مخالفت نموده و درصدی بودند مائو را عملاً از صحنه سیاست برکنار سازند. از طرف دیگر برخوردی نیز در زمینه سیاست اقتصادی و بخصوص صنعتی رخ داده بود و در مورد نحوه اداره سازمانهای اقتصادی و تشویق کارگران حتی آینده پیشرفت اقتصادی چین اختلاف نظرهای شدیدی میان مائو و جبهه مخالف وجود داشت.

در زمینه سیاست خارجی و بخصوص روابط چین با شوروی و ایالات متحده، اختلاف نظرهایی وجود داشت زیرا: بطور خلاصه لیو طرفدار شوروی، لین پیاو مخالف ایالات متحده آمریکا و مائو طرفدار سیاست متعادل تری بودند و چون این اختلاف‌ها یکی از عوامل پیدایش انقلاب فرهنگی بودند، میتوان چنین نتیجه گرفت که انقلاب مزبور با سیاست خارجی چین هم بطور غیر مستقیم ارتباط داشت. بطوریکه بعدها معلوم گردید یکی دیگر

از دلایل انقلاب فرهنگی اختلاف نظری بود که میان لین پیائو و چوئن لای وجود داشت که البته هنوز جزئیات آن به اطلاع دنیای غرب نرسیده است. ولیکن باید در نظر داشت مدتی نزدیک ۶۰ سال است که چوئن لای با وصف تغییرات پی در پی همیشه دارای سمت‌های پر مسئولیت بوده است و بدون شك حاضر نبود که تحت‌الشعاع لین پیائو قرار گیرد^{۶۷}. در همین سال نبرد دیگری در زمینه سیاست خارجی میان شوروی و چین در گرفت و حزب کمونیست چین در نامه‌ای «پیشنهادات درباره رویه کلی نهضت کمونیست بین‌المللی» را که در ۲۵ اصل تنظیم شده بود به حزب کمونیست شوروی ارائه داد.

۱۹۶۴ - در سال ۱۹۶۴ اولین نمونه‌های کتاب سرخ حاوی گتسه‌های

مائو بدست مردم رسید و بطوریکه از جریان انقلاب فرهنگی مشاهده شد خط‌مشی بسیاری از جوانان و بخصوص گارد سرخ را این کتاب تعیین مینمود. در ماه ژوئن همین سال علناً در مقاله‌ای صحبت از انقلاب بزرگ فرهنگی بمیان آمد^{۶۸} در پایان سال ۱۹۶۴ دو واقعه مهم دیگر رخ داد. در شوروی خروشچف بصورت غیرمنتظره از کار برکنار شد و این امر باعث گردید که برای مدتی رهبران چین امیدوار شدند که با برکناری خروشچف روابط جمهوری چین با همسایه نبرومندش رو به بهبود خواهد رفت ولیکن بطوریکه مشاهده گردید این تغییر هیچگونه تحولی در روابط میان دو کشور بوجود نیاورد. در ۱۶ اکتبر ۱۹۶۴ چین دست به انفجار اولین بمب هسته‌ای زد. لازم به تذکر است که این آزمایش برای صنعت، علم و اقتصاد چین موفقیت بزرگی بود زیرا که با وصف خروج کارشناسان روس در سال ۱۹۶۰ چین توانسته بود در اندک مدتی دارای چنان قدرت اقتصادی و صنعتی بشود که در عرض چند سال این موفقیت بزرگ را کسب نماید.

۶۷- Kai-yu-hsu - *Chou en lai, Eminence grise de la Chine*- Paris- 1961

- Union Research Institute- *Who's who in Communist China*- HongKong-1964

- Elegant - R - *China's red masters* - NewYork - 1961

۶۸- Hung ch'i - Editorial- 30 Juin 1964.- Pekin

۱۹۶۵ - در سال ۱۹۶۵ قدرت مخالفان مائو هنوز توسط انقلاب فرهنگی ناپدید نشده بود و سومین مجلس سیاسی خلق در ژانویه آن سال لیوشائوچی را دوباره به ریاست جمهوری چین انتخاب نمود^{۶۹}. در ماه مه دومین انفجار هسته‌ای صورت گرفت و در همان ماه ستاره جدید صحنه سیاست چین، لین پیاو، مقاله‌ای بنام «زنده‌باد جنگ موفقیت آمیز خلق» بچاپ رسانید. در ماه سپتامبر کمیته مرکزی حزب تشکیل جلسه داد و بطوریکه بعداً معلوم شد مبارزه علنی میان دو جبهه از همان زمان در گرفت^{۷۰}.

در ماه نوامبر مائو که در داخل حزب تحت فشار قرار گرفته بود و در پکن احساس آرامش نمی‌کرد به شانگهای عزیمت نمود و تا تاریخ ۱۰ مه ۱۹۶۶ در آن شهر باقی ماند.

۱۹۶۶ - سال ۱۹۶۶ آغاز سومین برنامه ۵ ساله اقتصادی چین می‌باشد^{۷۱} در ماه‌های آوریل و مه مقالات متعددی در روزنامه ارتش آزادیبخش چاپ شد که بار دیگر مسائل انقلاب فرهنگی و وجود آن را باطلاع مردم چین و جهانیان می‌رسانید^{۷۲} در ماه مه همان سال مائو در مورد نحوه اداره رهبری انقلاب فرهنگی اوامری به لین پیاو داد و ضمناً سری نیز به پکن زد ولیکن بار دیگر بدلیل احساس ناامنی این شهر را ترک نمود. در ماه ژوئن خبرنگاران خارجی اولین اعلامیه‌های دیواری را بر روی دیوار دانشگاه پکن مشاهده کردند و در همان ماه هواداران مائو اولین موفقیت را بدست آوردند و شهردار پکن از سمت خود برکنار شد. در ژوئیه ۱۹۶۶ مائو موفق شد در عرض یکساعت و ده دقیقه در رودخانه یانگ‌تسه مسافت

۶۹ - Klein- D.- Clark.- A- *Biographic dictionary of Chinese Communism*
Harvard university Press 1971

۷۰ - *Le Parti Communiste chinois au Pouvoir* op. cit. chpt XXX

۷۱ - نظری به برنامه‌ریزی اقتصادی چین- دکتر جمشید نبوی- نشریه دانشکده حقوق و علوم

سیاسی شماره نهم

۷۲ - Jie Fang - Jun Pao- 18 Avril - 4 Mai- Pekin - 1966

پانزده کیلوستر را با شنای نماید. این موضوع که در نظر اول بی اهمیت جلوه میکند، بعداً وسیله تبلیغاتی بسیار ارزنده‌ای برای هواداران مائو شد و از آن پس سالگرد این حادثه مرتباً با شکوه تمام برگزار میگردد. در ماه اوت یازدهمین مجمع عمومی کمیته مرکزی حزب بریاست مائو تشکیل جلسه داد و در پایان قطعنامه‌ای حاوی ۱۶ اصل مورد تصویب قرار گرفت^{۷۳}. این امر در حکم موفقیت مائو در داخل حزب و باز یافتن موقعیت از دست رفته او بود و در واقع از این تاریخ به بعد رهبر چین در حزب کمونیست و در پکن بر دشمنان خود غلبه کامل یافت و توانست گاردهای سرخ را به دورترین نقاط چین اعزام دارد تا قدرت مائو را دوباره مستحکم نماید و دشمنان وی را از سمت‌های خود برکنار کند. در ماه مه ۱۹۶۶ قطعنامه‌ای حاوی ۱۶ اصل که در واقع متضمن خط مشی انقلاب فرهنگی بود بچاپ رسید و توزیع گردید. در ماه اوت در میدان صلح ابدی مائو و لین پیائو شاهدرزه گاردهای سرخ بودند که از نقاط مختلف چین برای ابراز وفاداری به پکن آمده بودند. در اواخر سال ۱۹۶۶ مائو بقدری که بتواند به توقیف رهبران جبهه مخالف خود، بپردازد قدرتمند گشته بود^{۷۴}.

۱۹۶۷ - در آغاز سال ۱۹۶۷؛ مائو بسمت رئیس کمیته انقلاب و رئیس اداره سیاسی حزب انتخاب شد و در واقع قدرت را در داخل حزب بدست آورد. در همان ماه مائو تدریجاً به تقلیل قدرت گارد سرخ که دیگر زیاد مورد احتیاج نبود پرداخت و در مقاله‌ای بنام «از میان بردن تصورات اشتباه حزب» سعی نمود تا حدی جلوی زیاده رویهای جوانان گارد سرخ را بگیرد و در همین زمان اولین کمیته انقلابی در منطقه هی لانگ چیانگ بوجود آمد. در این جا لازم است مختصراً درباره این سازمان جدید توضیح داده شود. مائو برای برانداختن دشمنان خود و انجام تصفیه کامل در حزب از گارد سرخ و ارتش استفاده میکرد و چون دیگر

۷۳- *Le parti Communiste Chinois au pouvoir* - op. cit. - chpt. XXXI

۷۴- P'Eng Chen - P'Eng Te Huai

اعتمادی بدستگاه حزب نداشت تصمیم گرفت در هر منطقه قدرت را از دست حزب خارج نموده و آن را به کمیته‌های انقلابی واگذار نماید. این کمیته‌ها طبق اصل قدرت سه گانه از نظامیان، کادرها و کارگران و دهقانان تشکیل میشدند.^{۷۵} امروز در اغلب شهرستانها، استانها و شهرهای بزرگ قدرت سیاسی در اختیار این کمیته‌ها میباشد که تا حد زیادی جای قدرت قبلی یعنی حزب کمونیست را گرفته‌اند.

در نوبه همان سال نقش واقعی ارتش در بوجود آوردن و رهبری انقلاب فرهنگی عینی گردید. چون در این تاریخ ارتش آزادیبخش خلق اداره تمام خدمات عمومی و فعالیت اقتصادی را در دست داشت، در واقع در کنار مائو رهبر جدیدی بنام لین پیاو، که رهبری ارتش را در اختیار داشت، ظهور نمود. مائو که دیگر قدرت خود را تثبیت شده مییافت علناً وارد مبارزه با رهبر جبهه مخالف شد. از این زمان حملاتی علیه لیوشائوچی در روزنامه‌ها و مقالات بچشم میخورد تا بحدیکه در ۱۵ اوت رئیس‌جمهور چین در ملاء عام به اشتباهات خود اعتراف نمود. ضمناً در زمینه نظامی، چین با انفجار اولین بمب هیدروژنی در ماه ژوئن قدرت خود را به جهانیان اعلام داشت.

در مراسم اول اکتبر^{۷۶} مائو ولین پیاو در میدان صلح ابدی ظاهر گردیدند و فهرست اعضاء کمیته مرکزی یعنی هیئت رهبری جدید اعلام شد. در همین حال چوئن لای در نطقی که ایراد نمود با بر شمردن نتایج درخشان انقلاب فرهنگی در واقع پایان آن را نیز اعلام داشت.^{۷۷}

۷۵- Tsen tche hao-*La République populaire de chine* op. cit 30e partie

درباره تمام سازمانهاییکه در زمان و بمناسبت انقلاب فرهنگی در چین بوجود آمد.

۷۶- سالروز اعلام جمهوری خلق چین

۷۷- *Histoire de la Revolution Culturelle Proletarienne chinoise* - op. cit

کاملترین کتاب در مورد وقایع انقلاب فرهنگی

۱۹۶۹ - در آغاز ۱۹۶۹ مذاکرات چین و ایالات متحده که از سال ۱۹۶۵ در ورشو بصورت نیمه‌سری آغاز شده بود دوباره از سر گرفته شد^{۷۹} دلیل این انقطاع مذاکرات حوادث انقلاب فرهنگی بود که باعث گشته بود سیاست خارجی چین در سنوات ۱۹۶۶ و ۱۹۶۷ بحالت رکود در آید. از سوی دیگر در مقاله‌ای بنام (چند مرکز) در روزنامه مردم حملاتی به شوروی صورت گرفت^{۷۹} در سپتامبر همان سال رسماً اعلام شد که در تمام نقاط چین کمیته‌های انقلابی اداره امور را بدست گرفته‌اند و اندکی بعد یازدهمین مجمع عمومی کمیته مرکزی حزب لیو را از سمت ریاست جمهوری برکنار نمود. در ژانویه ۱۹۶۹ سلسله مقالاتی در روزنامه مردم و روزنامه ارتش آزادیبخش مردم اعضاء حزب را برای اینکه با در نظر گرفتن اصل انقلاب فرهنگی و تغییرات حاصله در سالهای اخیر به تشکیل حزب جدیدی مبادرت ورزند آماده می‌ساختند. ضمناً آمار رسمی درباره چاپ کتاب سرخ و آثار مائو منتشر گردید^{۸۰} در زمینه سیاست خارجی با درگیری‌های نظامی میان شوروی و چین در اطراف رودخانه‌های آمور و اوسوری جهان از وخامت اوضاع و تیرگی روابط میان این دو کشور موسیالیست اطلاع حاصل نمود. از اول تا ۲۴ آوریل نهمین کنگره حزب در پکن تشکیل شد و هر کمیته انقلابی نمایندگان به کنگره اعزام داشت و در دنباله مباحثات کنگره مائو ریاست کمیته مرکزی انتخاب گردید در حالی که رسماً لین پیاو بعنوان جانشین او معرفی گشت.

۱۹۷۰ - در آغاز سال ۱۹۷۰ مائو با عنوان رئیس کمیته مرکزی حزب بر جلسات مجمع عمومی نظارت می‌کرد. ماهنوز بدرستی اطلاعی از مباحث مورد گفتگو

۷۸- Barnett D. *The United States and China*. Praeger - New York- 1970

۷۹- Bettati M - *Le conflit sino-sovietique* - Colin- Paris- 1961

۸۰- *Chine Nouvelle* - 2 Janvier 1969

در بین سالهای ۱۹۶۶ تا ۱۹۶۸ از آثار مائو ۱۵۰ میلیون نسخه و از کتاب سرخ گفته‌های

مائو ۷۴۰ میلیون نسخه چاپ و توزیع گردید

در اختیار نداریم لیکن بدون شک وقایع مهمی در این جلسات رخ داد چون بطوریکه بعدها مشاهده شد بدنبال این جلسات تغییرات مهمی در کادر رهبری چین صورت گرفت.

۱۹۷۱ - سال ۱۹۷۱ برای چین و جهان حاوی وقایع بسیار مهمی بود چون پنجاهمین سال تأسیس حزب کمونیست با مراسمی بسیار ساده برگزار شد. مفسرین از نحوه برگزاری این مراسم متوجه گشتند که در حزب و سیاست داخلی چین تغییرات مهمی در حال وقوع میباشد. در ماه ژوئیه همان سال رسماً اعلام شد که رئیس جمهور ایالات متحده از جمهوری چین بازدید بعمل خواهد آورد. این موضوع به دورانی بسیار تیره از روابط چین و ایالات متحده خاتمه بخشید و عصر جدیدی را در مناسبات این دو دشمن قبلی آغاز نمود^{۸۱} در پائیز ۱۹۷۱ جانشین مائو و ستاره درخشان سالهای آخر یعنی لین پیاو رسماً از صحنه سیاست خارج گردید. هنوز هم بدرستی معلوم نیست که دلیل این تغییر ناگهانی و چشم گیر در سیاست داخلی چین چه بوده است. عده‌ای توطئه علیه جان مائو را عنوان کرده‌اند و عده‌ای رقابت لین پیاو و چوئن لای را دلیل این امر میدانند و حتی صحبت از تحریک شوروی و دخالت در امور داخلی چین شده است. طبق معمول و بدلیل سری بودن بیشتر وقایع و حوادث و اشکال در کشف واقعیت امور سیاسی چین باید باز هم مدتی بگذرد تا بدقت بتوان در مورد برکناری لین پیاو و دلایل واقعی آن اظهار نظر نمود. در ۲۵ اکتبر ۱۹۷۱ با رأی موافق مجمع عمومی سازمان ملل و شورای امنیت جمهوری خلق چین وارد سازمان ملل شد. در آغاز ۱۹۷۲ رئیس جمهور ایالات متحده بازدید رسمی از چین به عمل آورد و در ۲۱ فوریه بارهبر کهن سال جمهوری خلق چین ملاقات نمود و از این تاریخ بعد عصر جدیدی در روابط چین و ایالات متحده

۸۱ - Fairbanks J. K. - *The United States and China*. - Cambridge - Mass -

1967

فهرست کتاب‌های انگلیسی و فرانسه درباره چین - ۱۹۷۳ - ۱۹۵۰ - دکتر جمشید نبوی از

انتشارات مرکز مطالعات عالی بین‌المللی - دانشگاه تهران - آبان ۱۳۵۲

آغاز گردید. ضمناً در همین سال شاهد واقعه مهم دیگری هستیم چون در اواخر سال ۱۹۷۲ لین پیائو و چند تن از همراهان او در یک حادثه هوائی بصورت سرموزی از بین رفتند. این مقاله را با اشاره به تشکیل دهمین کنگره حزب کمونیست چین که در ماه اوت ۱۹۷۳ در پکن تشکیل شد خاتمه میدهم^{۸۲}. در این کنگره که با شرکت ۱۲۰ نفر نماینده تشکیل شد ضمن آنکه مقام و موقعیت مائو تثبیت گردید در کادر رهبری تغییرات نسبتاً مهمی حاصل شد و ضمناً نقش چوئن لای به عنوان مرد شماره دو نظام سوسیالیستی چین مورد تأیید قرار گرفت^{۸۳}.

سوالی که در پایان این مقاله مطرح میشود این است که آیا چین بعد از مائو نیز چهره امروزی خود را خواهد داشت؟ بسیار هستند مفسرینی که در این زمینه تحقیقات ویا بهتر بگوئیم پیش بینی هائی نموده اند^{۸۴} و ما اگر به سابقه شوروی بعد از لنین ویا استالین بنگریم میتوان گفت که بدون شک حداکثر ۵ سال پس از کناره گیری مائو از صحنه سیاست، جهان با چین جدیدی روبرو خواهد شد. اغلب چین شناسان معتقدند که چین بعد از مائو آن اصالت سوسیالیستی و جنبه انقلابی را از دست خواهد داد و راهی را انتخاب خواهد کرد که شوروی در چند سال گذشته پیموده است و روزی به شوروی ثانوی تبدیل خواهد شد. پیش بینی در کار سیاست بسی دشوار است چه بسا ممکن است که نظریات مفسرین با واقعیت تطبیق نماید و از طرف دیگر با در نظر گرفتن گذشته و تاریخ معاصر چین میتوان گفت ممکن است برخلاف نظر اکثر مفسرین، چین راهی را انتخاب نماید که جهانیان وحتى مطلعین را به تعجب وادارد^{۸۵}.

۸۲- Edmagramme. Septembre. 1973 - ed. Rencontres- lausanne

۸۳- Le Monde Diplomatique. octobre. 1973 - Laffont - Paris - 1972

۸۴- Marabini - J- Mao et ses Heritiers-Laffont - Paris - 1972

۸۵- Barnett-D- China after Mao-Princeton- 1967